
ACTA – RESUM DE LA PRESENTACIÓ DE L'INFORME “TRANSFORMAR EL TURISME DES DE LA PROXIMITAT: COM ABORDEM EL DEBAT A CATALUNYA?” D’ALBA SUD

Data: Dimecres, 11 de gener de 2023

Hora: 17:00h

Lloc: Sala de Juntes, Barcelona Activa

Assistència

Persones ponents:

- Ernest Cañada, persona experta / Alba Sud
- Carla Izacara, Alba Sud

Persones assistents:

- Asunción Blanco, persona experta
- Ángel Díaz, Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC)
- Esteve Ferrer, Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya
- Pere Mariné, Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB)
- Sílvia Menéndez, Associació Plataforma Can Baró
- Sílvia Pastor, Associació d'Apartaments Turístics de Barcelona (APARTUR)
- Enric Truñó, persona experta
- Raul Valls, Alba Sud
- Fermín Villar. Associació d'Amics, Veïns i Comerciants de La Rambla

Secretaria tècnica:

- Secretaria CTiC, Rosa Bada
 - Momentum²⁰, Joan Casals
-

Desenvolupament de la sessió

Benvinguda i context

Rosa Bada dona la benvinguda a les persones assistents i explica l'objectiu de la sessió és la presentació de l'informe “Transformar el turisme des de la proximitat: com abordem el debat a Catalunya?” elaborat per l'Ernest Cañada i la Carla Izacara, d'Alba Sud, una associació especialitzada en investigació i comunicació per al desenvolupament, i centrada entre d'altres àmbits, en el Turisme Responsable. Recorda que la idea de presentar aquest informe en el marc del Consell fou de Pere Mariné.

Ernest Cañada inicia la seva intervenció contextualitzant l'informe a presentar com a element de continuïtat del llibre “Turismes de proximitat”, editat l'any 2021 fruit d'una reflexió col·lectiva al voltant del concepte arrel de la pandèmia de la COVID-19. Detalla que l'informe recull un conjunt d'experiències turístiques existents a Catalunya, creades o adaptades a partir dels mercats locals. Explica que el concepte “turismes de proximitat”, per bé que no és nou, és encara un concepte obert i en construcció, que ha agafat rellevància arrel de la pandèmia viscuda l'any 2020 i detalla que és un concepte que engloba pràctiques turístiques molt antigues, però poc reconegudes tals com el “domingueo” o el “retorn al poble”, entre d'altres. Especifica que “turisme de proximitat” no és un sinònim exacte de turisme nacional o domèstic, ja que es basa en un concepte relatiu com és la dimensió territorial. Explica que de cara a l'informe s'ha considerat com a “turisme de proximitat”, aquell que implica un desplaçament a un radi de màxim 2 o 3 hores

mitjançant transport terrestre. En aquest sentit qüestiona si la pràctica turística ha d'implicar obligatòriament una pernoctació, tal i com està establert actualment a les definicions oficials. Ubica l'informe en un context de policrisi (climàtica, energètica i social) i destaca que la pandèmia viscuda l'any 2020, amb importants afectacions al sector turístic, es pot analitzar des de dos punts de vista:

- com un accident, de manera que un cop superat el que cal és reactivar el sector turístic.
- com una alerta o avís de futur, de manera que convé repensar el model actual i començar a impulsar polítiques al respecte.

Considera que en el futur una part important de la població mundial cada cop podrà accedir menys a les activitats de turisme tradicional, i insta a pensar en pràctiques turístiques que permetin reduir la petjada ecològica, però que permetin mantenir fins a cert punt nivells d'activitats econòmica i ocupació. Destaca la importància de dur a terme una transició ordenada del model actual al model futur i identifica la capacitat de gestió pública com un dels grans reptes a abordar. Considera que el turisme de proximitat és una oportunitat, per bé que accepta que segons la gestió que es dugui a terme pot reproduir dinàmiques perverses de l'activitat turística, tals com massificacions o explotació laboral. Finalment destaca que Barcelona es troba en un entorn magnífic per poder abordar aquesta transició.

Carla Izcara detalla que l'informe presenta 24 experiències turístiques que s'han articulades adaptades en base al turisme de proximitat i explica que aquestes es troben distribuïdes en 4 grans àmbits i presenta alguns dels elements en cadascun d'ells:

1. **Cultura.** Destaca l'aposta digital del sector museístic i el fet de disposar generalment d'una línia educativa important centrada en la població local. Considera que el repte és evolucionar de recurs turístic a equipament cultural.
2. **Natura.** Explica que en les ciutats més poblades de Catalunya no es compleixen els indicadors mínims d'accés a espais verds recomanats per l'OMS i destaca la necessitat d'enfortir la sensibilització ambiental i incrementar la dotació de recursos per a la gestió dels espais naturals.
3. **Territori.** Destaca la creació de xarxes de comerç de productes locals i posa com a exemple la "Ruta del Tram" com a política pública de promoció turística adreçada al públic local.
4. **ESS.** Lamenta la poca relació entre l'ESS o al turisme, segurament degut al rebuig existent, però explica que en l'informe es recullen algunes iniciatives interessants centrades en l'àmbit de la gastronomia, l'habitatge o el transport.

Finalment presenta les principals conclusions de l'informe:

- La pandèmia va mostrar la vulnerabilitat de la ciutat. Les polítiques de reactivació amb el mateix patró l'accentuen.
- El turisme de proximitat no pot ser un afegit més, implica l'oportunitat de reorientar el model turístic.
- Tenim un context que ens permetria repensar una transició en millors condicions que a altres territoris.
- El turisme de proximitat podria contribuir a una transició socioecològica que tingui en compte l'activitat econòmica i l'ocupació.
- La pandèmia va ser un gran assaig, de potencialitats, però també de dificultats.
- Caldria afrontar estratègicament aquesta situació, amb polítiques públiques receptives i emissores; però també amb formació professional.
- Quin és l'objectiu? Posar el turisme al servei de les necessitats de la majoria reorganitzant-lo en la proximitat.
- Qui és el subjecte de la política turística?

Torn obert de paraula

Se succeeixen diferents intervencions compartint opinions i reflexions, generant-se un debat intens entre les diferents persones participants. A continuació es presenta un resum de les principals temàtiques abordades:

Turisme de proximitat i civisme

- Sovint es vincula turisme amb incivisme, però existeix la sensació que quan més lluny de casa s'està més s'incrementa l'incivisme.
- Seria interessant l'existència d'algun indicador per analitzar si el turisme de proximitat té actituds més cíviques que el turisme de llarga distància.

Relació de l'ESS amb el turisme

- L'ESS té una implicació més important del que aparentment pot semblar en el turisme de proximitat, per bé que potser és una relació més indirecta, molt basada en serveis complementaris i productes locals, vehiculats a través d'empreses d'inserció o Centres Especials de Treball (CETs).
- Tanmateix l'ESS no s'aborda el turisme com a nivell polític com a àmbit de discussió (la XES no té una comissió sobre turisme, ...).
- Caldria obrir el debat sobre quin paper ha de tenir l'ESS en l'àmbit del turisme.
- Moltes entitats no volen saber res del turisme, perquè l'identifiquen amb les externalitats que provoquen a la ciutat de Barcelona (creuers, ...).

Massificació turística i gestió

- L'informe posa molt el focus en la pandèmia i la crisi climàtica, però no aborda el problema de la massificació, fet que és independent del fet que el turisme sigui de proximitat o no.
- El repte és saber com cal gestionar l'arribada d'un nombre elevat de turistes. En aquest sentit, sembla raonable intentar incrementar el turisme de proximitat perquè disminueixi el de llarga distància, però evitar que incrementi si el de llarga distància es manté, ja que llavors encara hi haurà més massificació.
- El turisme de proximitat on es vincula amb la massificació perquè en molts indrets de l'interior de Catalunya no hi ha el problema de la massificació.
- Cal dur a terme una bona gestió turística per no caure en la massificació en aquests indrets.
- A l'àrea metropolitana de Barcelona, cada municipi fa una gestió turística diferents, fet que dificulta l'abordatge de problemes globals.

Imatge social i motivacions del turisme

- El model del "domingueo" i del "retorn al poble" va evolucionar de forma lligada a l'evolució de l'estatus social. Per tenir cert status, calia viatjar lluny de casa.
- En el context de policrisi caldrà fer renúncies i potser caldria transformar la imatge social associada en poder fer turisme a l'estranger.
- Les motivacions de la gent per viatjar són múltiples.

Polítiques de promoció i gestió turística

- Des d'Amics de la Rambla es va intentar impulsar una iniciativa per promocionar el "turisme de barris", però les agències de viatge s'hi van oposar.
- Si disminueix l'afluència de turistes a Barcelona, cal pensar què es fa amb els milers de treballadors, places hoteleres i equipaments culturals (museus, ...) existents.



- Barcelona és una marca i destí aspiracional a nivell mundial i atrau gent per ella sola, cal definir quanta gent volem que vingui (capacitat de càrrega de la ciutat), quin perfil de gent volem que vingui i què volem que vinguin a fer.
- Millor fomentar turisme de proximitat que prohibir o limitar turisme de llarga distància. Es pot articular oferint preus diferents en funció de l'origen, ja que els plans d'usos permeten posar preus diferents per a residents i visitants.
- No es pot no actuar, perquè es veu que el sector entrarà en crisi en els propers anys.

Ernest Cañada agraeix totes les intervencions i l'intens debat generat. Admet que la massificació és un problema, però mostra em seu desacord en la proposta de solució que passa per focalitzar-se en l'atracció del turisme de major poder adquisitiu. Considera que aquesta estratègia comportarà una forta competència territorial i, conseqüentment, un important augment de la inversió pública. Destaca la necessitat de fer renúncies a nivell global, però reflexiona si, més enllà de les renúncies, també es pot guanyar alguna cosa, com per exemple, potenciar formes d'activitat turística que donin resposta a necessitats humanes. Considera que la política pública ha d'anar enfocada a dur a terme una transformació i reconversió industrial, disminuint el nombre de places hotelers i la inversió en promoció. Accepta que l'activitat turística genera actualment molta ocupació a la ciutat de Barcelona, però denuncia que aquesta sovint és de baixa qualitat.

Carla Izcara comenta que una segona part del projecte pot ser pensar en la política turística de proximitat per a la ciutat de Barcelona.

Rosa Bada agraeix la presentació i les intervencions efectuades.

Sense més intervencions, es tanca la sessió.